

TUTKIMUSRAPORTTI

TOHMAJÄRVI

Jussila

Kivikautisen asuinpaikan arkeologinen koekaivaus
28.9.2016

AKDG 5177:2

MUSEOVIRASTO

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

KOEKAIVAUSRYHMÄ

JAN-ERIK NYMAN

Tiivistelmä

Tohmajärven Patsolan kylässä sijaitsevalle kiinteistölle 848-423-40-3 Ojaväli on suunniteltu pellon salaojittamista. Pellon vierestä tunnetaan tarkemmin rajaamaton Jussila -niminen kivikautinen asuinpaikka, jonka vuoksi Museovirasto piti koetutkimusta tarpeellisena ennen pellon salaojittamista. Koekaivausryhmä teki kohteella koekaivauksen virkatyönä yhden päivän aikana 28.9.2016, jolloin paikalle kaivettiin kaivinkoneen avulla yksi koeojaa sekä käsin yksi koekuoppa. Kaivettu pinta-ala on yhteensä 57,5 m². Koekaivauksessa ei saatu viitteitä siitä, että Jussilan asuinpaikka ulottuisi salaojitettavalle pellolle.

Kannen kuva: Näkymä tutkimuskohteesta kohti Jussilan asuinpaikan länsipuolella olevaa tasannetta, kuvattu koillises-ta. AKDG 5177:2

Sisällysluettelo

Kansilehti	
Tiivistelmä	
Sisällysluettelo	1
Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sijaintikartat	3
1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUSHISTORIA	6
3. KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS	6
4. TUTKIMUSMENETELMÄT	8
5. KAIVAUSHAVAINNOT	8
6. YHTEENVETO	9
7. LÄHTEET	10
8. DIGIKUVALUETTELO	10
9. KOEJOJA JA KOEKUOPPA	10
Yleiskartta	

Arkisto- ja rekisteritiedot

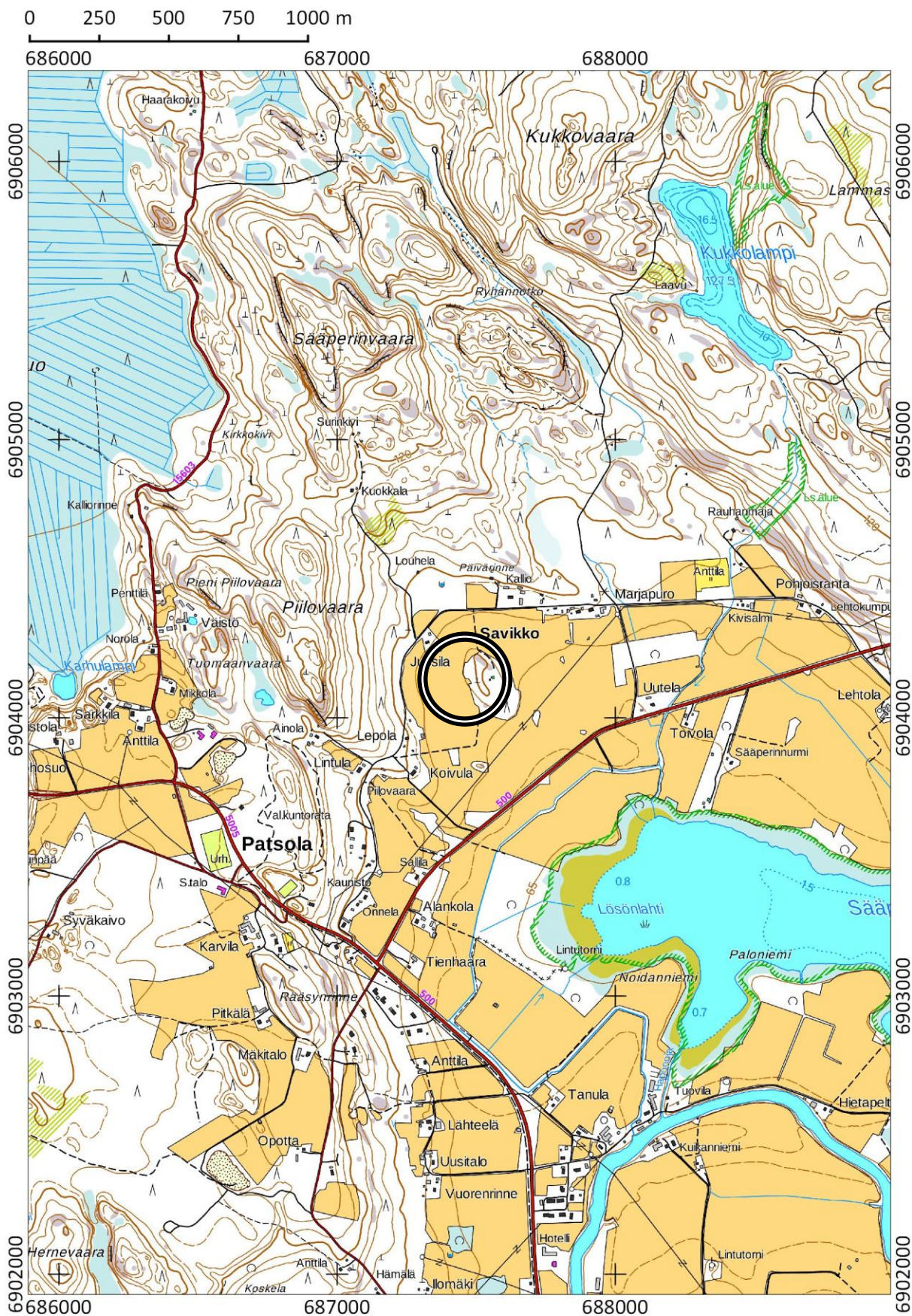
Kohteen nimi:	TOHMAJÄRVI Jussila
Muinaisjäännöslaji:	Kivikautinen asuinpaikka
Muinaisjäännösrekisterinro:	1000004893
Tutkimuksen laatu:	Koekaivaus
Kenttätyönjohtaja:	Jan-Erik Nyman, FM
Apulaistutkija:	Sara Perälä, FM
Kaivausapulainen:	Olli Eranti, fil. yo.
Tutkimuksen rahoittaja:	Museovirasto (virkatyö)
Kenttätyöaika:	28.9.2016
Tutkittu ala:	57,5 m ²
Maakunta:	Pohjois-Karjala
Kunta, kylä:	Tohmajärvi, Patsola
Kiinteistötunnus:	848-423-40-3 Ojaväli
Peruskartta, TM35-lehtijako:	N5344R
Peruskartta, Yleislehtijako:	4232 11 Patsola
Tutkitun alueen keskikoordinaatit:	N: 6904127 E: 687460 (ETRS-TM35-FIN)
Tutkitun alueen korkeus:	Z: 73 - 76 (N2000)
Kohteen lähin osoite:	Savikontie 150, 82655 Värtsilä
Kaivauslöydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	2004 Oili Forsberg, inventointi
Aikaisemmat löydöt:	KM 34610:1. Kvartsiydin ja kvartsi-iskoksia. Diar. 23.8.2004. Oili Forsberg, inventointi 2004
Digikuvat:	AKDG 5177:1-3, luettelo s. 10
Kartat:	Yleiskartta 1:500, A4
Liitteet:	-
Tutkimusraportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki

TOHMAJÄRVI Jussila

N: 6904127 E: 687460 (ETRS-TM35FIN) Z: 73 - 76 (N2000)

1: 20 000

© Maanmittauslaitos 2017

1. JOHDANTO

Tohmajärven Patsolan kylässä sijaitsevalle kiinteistölle 848-423-40-3 Ojaväli on suunniteltu pellon salaojittamista osana Sääperiä ympäröivien peltojen salaojitusohjelmaa. Viereiseltä kiinteistöltä 848-423-15-36 Väistö on arkeologisessa inventoinnissa löytynyt kivikautiseen asuinpaikkaan viittavia löytöjä. Asuinpaikalle on annettu nimi Jussila ja sen muinaisjäännösrekisterinumero on 1000004893. Kivikautiset asuinpaikat ja niihin liittyvät rakenteet ja kulttuurikerrokset ovat muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia. Väistön pelto ei kuulu salaojitusohjelman piiriin, mutta koska tarkemmin rajaamaton Jussilan asuinpaikan löytöpaikka sijaitsee Ojavälin kiinteistönrajan tuntumassa, piti Museovirasto arkeologista koetutkimusta tarpeellisena. Koetutkimuksessa tuli selvittää ulottuuko Jussilan asuinpaikka Ojavälin pellon puolelle ja onko pellon kyntökerroksen alla säilynyt muinaismuistolain tarkoittamia kulttuurikerrostumia tai rakenteita. Asiasta ei ole erillistä lausuntoa.

Museoviraston Kulttuuriympäristöpalvelut antoi 7.9.2016 Museoviraston koekaivausryhmälle toimeksianton suorittaa edellytetty koetutkimus. Koekaivausryhmä toteutti tutkimuksen koekaivauksena yhden päivän aikana 28.9.2016 pilvisessä poutasäässä. Koekaivauksessa kaivettiin kaivinkoneen avulla yksi koeoja sekä käsin yksi koekuoppa. Kaivettu pinta-ala on yhteensä 57,5 m². Koekaivaus tehtiin virkatyönä ja Museoviraston kustantamana. Koekaivauksessa toimi kenttätyönjohtajana FM Jan-Erik Nyman, apulaistutkijana FM Sara Perälä ja kaivausapulaisena fil. yo. Olli Eranti.

Helsingissä 2.3.2017

Jan-Erik Nyman, FM

2. TUTKIMUSHISTORIA

Tutkimuskohteena olevan Jussilan kivi-kautisen asuinpaikan määritteli vuonna 2004 Pohjois-Karjalan museon tutkija Oili Forsberg inventoidessaan Tohmajärven ja silloisen Värtsilän kunnan muinaisjäännoiksi. Jussila oli yksi useista silloin löytyneistä kohteista Sääperin ympäristössä. Inventoinnissa Forsberg havaitsi laajan peltoalueen keskellä olevan metsäsaarekkeen länsireunalta pellon pinnasta kvartsi-ytimen ja kvartsi-iskoksia (KM 34610:1). Ydin ja iskokset löytyivät suurin piirtein 75 m korkeuskäyrän kohdalta ja maaperän Forsberg toteaa olevan melko savista (Forsberg 2005:132).

3. KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Tutkittavana oleva kohde sijaitsee noin 2,4 km Värtsilän kirkosta pohjoiseen Sääperin luoteispuolella olevalla pellolla. Matkaa Sääperin järvelle on tutkimuskohteesta vajaa kilometri. Loivasti kohti kaakkoa viettävän pellon keskellä on noin 150 x 250 m kokoinen ja osittain kalliainen metsäsaareke, jonka länsireunalta on vuoden 2004 inventoinnissa löytynyt kivi-kautisia löytöjä. Pellon reunan korkeus on noin 75-76 m mpy, josta maasto laskee länteen kohti 72-73 m korkeudella olevaa tasannetta. Pellon melko loivapiirteisen rinteiden pituus on noin 30 m. Tutkimuskohteen itäpuolella rinne jatkuu kohti metsäsaarekkeen huippua, jonka korkeus on runsaat 80 m mpy. Alueen maaperä on savea. Vanhoja rantaterasseja tai rantatörmäjä ei alueelta havaittu.

Kuva 1. Tutkimuskohde ja kuvan keskellä Jussilan asuinpaikka, josta löytöjä on kerätty metsänreunasta. Kuvattu luoteesta. AKDG 5177:1

Tutkittava alue nousi maankohoamisen myötä vedenpinnan yläpuolelle ilmeisesti jo varhaismesoliittisella ajalla. Sääperin järvi-historiaa ei tarkasti tunneta, mutta Forsberg on esittänyt, että Sääperi on mesoliittisella ajalla ollut osana Jänisjärveä. Jänisjärven vedenpinta on epätasaisen maankohoamisen aiheuttaman kallistuman vuoksi ajan myötä laskenut ja kun järven vedenpinta laski alle 70 m mpy, Sääperi kuroutui erilliseksi järvioltaaksi. Tämä lienee tapahtunut mesoliittisen kivi-kauden aikana, jonka jälkeen järven pinta on todennäköisesti pysynyt melko muuttomattomana, kunnes järven pintaa laskettiin jonkin verran 1960-luvulla (Forsberg 2005:3; 2006:7). Sääperin pinta on nykyisin 64,3 m mpy.

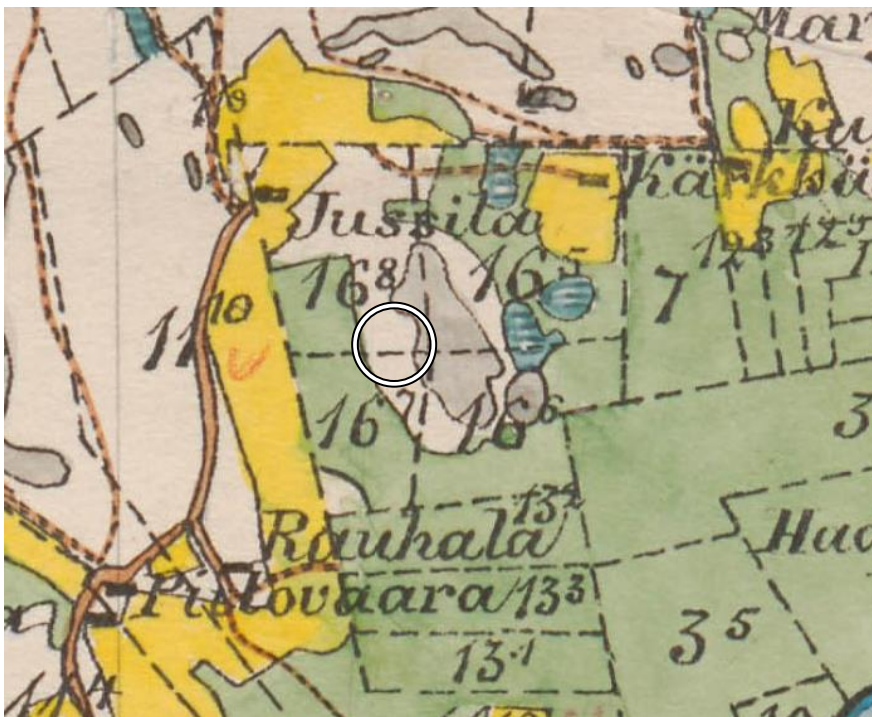

Sääperin rannoilta tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkakohteita, joista valtaosa on Oili Forsbergin löytämiä. Näistä lähimmät ovat Savikko -niminen asuinpaikka noin 100 m pohjoiseen ja Koivula -niminen asuinpaikka noin 400 m etelään. Kivikautta myöhäisempiä esihistoriallisia kohteita tai löytöjä ei lähialueelta tunneta.

Kiinteää asutusta on Patsolan kylässä syntynyt viimeistään 1500-luvulla (Juvonen 1990:64). 1800-luvulla tutkimuskohde kuului Patsolan kylän Kärkkälän tilalle, jonka tonttimaa sijaitsi noin 350 m koilliseen. Vuoden 1922 pitäjänkartassa Jussilan asuinpaikan kohdalla on vielä metsämaastoa, joten alue on ilmeisesti raivattu pelloksi vasta 1900-luvun puolenvälin paikkeilla.

Kuva 2. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1845, jossa tutkimuskohde sijaitsee kosteikoiden reunustamassa metsämaastossa. Tutkimuskohde on kartassa ympyröity. Lähde: Kansallisarkisto 4232 11 la.* -/-

Kuva 3. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1922, jossa tutkimuskohde sijaitsee peltojen ja niittyjen reunustamalla viljelemättömällä saarekkeella. Tutkimuskohde on kartassa ympyröity. Lähde: Kansallisarkisto 4232 11 la.* -/-

4. TUTKIMUSMENETELMÄT

Koekaivauksessa tutkittiin Ojaväli –nimisellä kiinteistöllä sijaitsevan Jussilan asuinpaikan pohjoispuolella olevaa peltoa kaivamalla kaivinkoneella yksi koeoja ja käsin yksi 0,5 x 0,5 m kokoinen koekuoppa. Kaivettu pinta-ala on yhteensä 57,5 m². Kaivinkonetyö tilattiin yritykseltä Jätehuolto Juha Varonen. Kaivinkoneella poistettiin arkeologin valvonnassa melko ripeästi pellon kyntökerros ja alla oleva mineraalimaan pinta tarkastettiin silmämääräisesti sekä tarvittaessa sitä puhdistettiin lastalla tai lapiolla. Koeojaa kaivettiin korkeuskäyrien vastaisesti, kunnes kuivempi rinnemaasto muuttui märäksi ja mutaiseksi tasanteeksi. Koekuoppa kaivettiin lapiolla ja tarvittaessa lastalla puhtaaseen pohjamaahan asti. Mahdolliset löydöt otettiin talteen 10 cm kerrostarkkuudella. Kaivettua maata ei seulottu.

Koeoja dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla ja koeojasta ja –kuopasta tehtiin kirjallisia muistiinpanoja, jonka jälkeen ne peitettiin. Niiden sijainnit mitattiin VRS-RTK –laitteella (Topcon Hiper SR), jonka tarkkuus on avonaisessa maastossa keskiarvomittauksella ± 2 cm. Mittaukset suoritettiin valtakunnallisessa ETRS-TM35FIN –tasokoordinaatistossa ja N2000 –korkeusjärjestelmässä.

Jälkityövaiheessa laadittiin Maanmittauslaitoksen maastokartan pohjalle yleiskartta mittakaavaan 1:1000, johon lisättiin koeojan ja –kuopan sijainnit. Koekaivauksessa ei saatu löytöjä. Tutkimuksessa otetut digitaaliset valokuvat on luetteloitu Museoviraston kuvakokoelmiin päänumerolla AKDG 5177.

5. KAIVAUSHAVAINNOT

Koekaivauksessa ei löytynyt merkkejä Jussilan kivikautisesta asuinpaikasta. Koeojasta ja koekuopasta todettiin, että paikalla on noin 25-30 cm paksu ruokamultakerros, jonka alla on puhdas savimaa. Koeoja ja koekuoppa olivat löydöttömiä.

Kuva 4. Koeoja kaivettuna puhtaaseen pohjasaveen, kuvattu lännestä. AKDG 5177:3

6. YHTEENVETO

Tohmajärven Patsolan kylässä sijaitsevalle kiinteistölle 848-423-40-3 Ojaväli on suunniteltu pellon salaojittamista osana Sääperiä ympäröivien peltojen salaojitusohjelmaa. Viereiseltä kiinteistöltä 848-423-15-36 Väistö on arkeologisessa inventoinnissa löytynyt kivikautiseen asuinpaikkaan viittavia löytöjä. Jussila –nimisen asuinpaikan tarkkoja rajoja ei kuitenkaan ole aiemmin selvitetty ja koska löytöpaikka sijaitsee alle 5 m päässä salaojitettavasta pellostaan, piti Museovirasto arkeologista koetutkimusta tarpeellisena. Koetutkimuksessa tuli selvittää ulottuuko Jussilan asuinpaikka Ojavälin pellon puolelle ja onko pellon kyntökerroksen alla säilynyt muinaismuistolain tarkoittamia kulttuurikerrostumia tai rakenteita.

Museoviraston Kulttuuriympäristöpalveluiden toimeksiannosta koekaivausryhmä teki kohteella koekäiväyksen yhden päivän aikana 28.9.2016. Koekaivauksessa kaivettiin kaivinkoneen avulla yksi koeoja sekä käsin yksi koekuoppa. Kaivettu pinta-ala on yhteensä 57,5 m². Pellon kyntökerroksen alla oli puhdas savi- ja mitään merkkejä Jussilan kivikautisesta asuinpaikasta ei saatu, joten koetutkimuksen perusteella kyseinen muinaisjäännösalue ei ulotu Ojavälin kiinteistön pelloille.

7. LÄHTEET

Painamattomat raportit:

Forsberg, Oili (2005). Tohmajärven ja Värtsilän arkeologinen inventointi 2004. Pohjois-Karjalan museo.

Painetut lähteet ja kirjallisuus:

Forsberg, Oili (2006). Jänisjoen reitin varhaisin asutus: inventointituloksia Laatokan pohjoispuolelta. *Muinaistutkija*. 2006:1, s. 2-16.

Juvonen, Jaana (1990). *Vanhan Tohmajärven historia*. Tohmajärvi: Tohmajärven kunta.

8. DIGIKUVALUETTELO

AKDG 5177:

Kuvaaja: Jan-Erik Nyman

1. Tutkimuskohde ja kuvan keskellä Jussilan asuinpaikka, josta löytöjä on kerätty metsänreunasta. Kuvattu luoteesta.
2. Näkymä tutkimuskohteesta kohti Jussilan asuinpaikan länsipuolella olevaa tasannetta, kuvattu koillisesta.
3. Koeoja kaivettuna puhtaaseen pohjasaveen, kuvattu lännestä.

9. KOEOJA JA KOEKUOPPA

Koeoja

Nurkkakoordinaatit (ETRS-TM35FIN)	Pinta mpy (N2000)	Koko m	Syvyys m	Kuvaus
N: 6904124,78 E: 687444,30 N: 6904126,54 E: 687444,04 N: 6904127,39 E: 687475,14 N: 6904125,57 E: 687474,89	73,28- 75,67	30,6 x 1,8	0,25-0,35	Koeojassa oli 25-30 cm paksu savinen multakerros, jonka alla oli harmaata savea. Koeojasta ei saatu löytöjä.

Koekuoppa

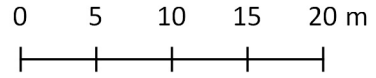
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	Pinta mpy (N2000)	Koko m	Syvyys m	Kuvaus
Lounaisnurkka N: 6904134,33 E: 687465,31	75,17	0,5 x 0,5	0,30	Kuopassa oli 30 cm paksu savinen multakerros, jonka alla oli kuopan pohjassa harmaata savea.

TOHMAJÄRVI Jussila

Jan-Erik Nyman 2016

Yleiskartta 1:500

Pohjakarttana on
Maanmittauslaitoksen maastokartta
Koordinaatisto ETRS-TM35FIN
Korkeusjärjestelmä N60

Selite

- koeoja
- koekuoppa
- rajamerkki
- kiinteistöraja
- pelto
- kallio
- lehtimetsä
- kuusimetsä

